

Владимир Гвозден

САМОСВЕСНА И ЗАВОДЉИВА ПРИЧА

Светлана Слапшак, *Равношежа: роман у дванаест и поглавља са епилогом*, Лагуна, Београд, 2016.

Роман *Равношежа* приповеда о судбинама скупине Београђана током деведесетих година и снажно дочарава дух „обичних” људи у сенци наводно велике историје и њених тамних испољавања. У средишту радње су две пријатељице Милица и Дара, а око њихових ликова се граде приче како о низу пријатеља и познаника, тако и о политичкој и друштвеној стварности овог невеселог раздобља. Иза свега се крије једноставно питање: како без понижавања и прилагођавања преживети у оскудним временима; како сачувати београдски шарм у живом благу срушеног света. Одговор се може ишчитати из Миличине судбина: јунакиња преживљава тако што прекуцава рукопис великог националног писца опседнутог идеологијама прошлости; менталног здравља ради, она истовремено пише стилизацију викторијанског романа у духу сестара Бронте. Дара пак преживљава тако што поменуте текстове чита. У хаосу савремености, ови текстови су места преиспитивања, застоја, црне рупе у ткиву света које се морају попунити истинским осећањима и искреним разговорима, јер реч је о добу кад је равнотежа била могућа само у истоименом колачу са шљивама који Милица меси на почетку књиге.

Читамо, дакле, три текста која се међусобно преплићу и граде лаву равнотежу: док се распламсавају ратови на тлу бивше Југославије, национални писац покушава на чистац да доведе идеолошке следе улице национала заборављајући да је идеја чистог вероватно најгора могућа врста политике; суочена са бременом света и текста, Милица са-

ма пише пастиш викторијанског романа који рационално приповеда о осећањима и рачуна на вечну могућност хепиенда док говори о љубави без секса, о страсти без лудила, о стварности без стварног; коначно, главнина романа прати многобројне „незваничне” судбине ширег круга око Милице и Даре, што укључује учешће у рату, скривање од мобилизације, емиграцију, властито разоткривање, љубав, секс, храну, сурову свакодневицу, али и интелектуалне пропламсаје који сведоче о достојанству и у најгорим условима. У ствари, ако би се морала истаћи главна тема романа, чини се да би она била превасходно везана за женски доживљај света, пре свега Миличин и Дарин. Наравно, овакав доживљај је повезан са разобличавањем манипулације и доминације, добро видљивих како у ставу националног писца, тако и у пастишу викторијанског романа, у којем је очигледна зависност рода од жанра: жена ако жели да воли мора свесно да пристане на мушкарчеву лаж.

Утисак је да роман веома добро, али не наметљиво и са висине, комбинује такозвану слику света са дубљим интелектуалним питањима нашег времена везаним за природу сећања и критику дидактичких опсесија прошлости. Нарочито фасцинира начин на који главна јунакиња Милица подноси егзистенцију: упркос оскудици, губицима пријатеља, недостатку љубави, тешкоћи самосазнања, она поседује лакоћу, креативност, спремност и спретност да се усуди да оде корак даље, да се отисне изван задатог оквира и да на тај начин испита границе своје и туђе људскости. *Равношежа* је изузетно успела литерарна конструкција која у себи спаја елементе породичног романа, романа-хронике, кулинарског писма, пародију приповедачког патоса реалистичког романа, прустовску игру сећањем, као и стилизацију викторијанског романа. Роман је енциклопедијски и интертекстуално разигран и, упркос озбиљности теме, обојен особеним хумором и афирмацијом пријатељства, поверења и љубави. Осим тога, почев од епиграфа о „једномјесечићима”, који је преузет из Вуковог *Српског рјечника*, па до последње реченице која говори о крпљењу заједничког сећања јунакиња у старости, овај роман игра на карту онеобиченог полифоног језика, интелектуалног и разговорљивог, дискурзивног и духовитог, понизног и борбеног у исти мах. Роман *Равношежа* је заиста ретко дело. Оно сведочи о самосвесној приповедачкој култури која је успела да многобројне нити које повезују текст и свет доведе у раван уверљивог литерарног и животног искуства.